

VÝROČNÍ ZPRÁVA TECHNICKÉHO MUZEA V BRNĚ ZA ROK 2006

Technické muzeum v Brně

Purkyňova 105

612 00 Brno

tel.: 541 421 411

fax: 541 214 418

e-mail: info@technicalmuseum.cz

www.technicalmuseum.cz

Technické muzeum v Brně

... The Best in Heritage

... Společnost roku 2006 – Brno Top 100

... Společnost přátelská rodině

Na mezinárodní konferenci Evropské asociace kulturního dědictví v chorvatském Dubrovniku byly v sobotu 23. září 2006 oceněny nejlepší světové projekty záchrany kulturního dědictví prestižní cenou **The Best in Heritage**. Jedním z oceněných bylo i Technické muzeum v Brně za Projekt záchrany a obnovy Technického muzea v Brně. Ocenění se stávají členy prestižního The Club of Excellence, Klubu excelencí. O cenu usilovalo několik set světových muzeí, galerií a dalších kulturních institucí. Nominaci mohly získat pouze projekty, které již získaly prestižní národní cenu ve svých zemích, nebo některé z ocenění UNESCO. Cenu, která se uděluje od roku 2001, získalo letos celkem 21 projektů převážně z evropských zemí, ale také mimoevropských, například z nizozemských Antil či Austrálie. Ceny předával v Dóžecím paláci předseda evropské Asociace záchrany kulturního dědictví Prof. Tomislav Šola (Slovinsko) a předseda představenstva světové ceny „The Best in Heritage“ pan Stephen Harrison.

Je potěšitelné, že od vzniku této mezinárodní soutěže získaly ocenění již dva významné české projekty – Projekt uchování a zpřístupnění sbírek badatelům a příštím generacím Národní knihovny České republiky v Praze, který získal v roce 2005 cenu UNESCO Memory of the World Jikji Prize, a Projekt záchrany a obnovy Technického muzea v Brně, jež byl nominován na základě ocenění Národní cenou muzeí a galerií Gloria Musaealis 2003 v kategorii výstava roku. „Gloria musaealis“ je prestižní ocenění Národní soutěže muzeí a galerií, které jednou ročně uděluje ministr kultury na základě nařízení vlády a výroku odborné poroty Asociace muzeí a galerií, a to vždy pouze jedinému projektu v každé ze tří oceňovaných kategorií. Těmito kategoriemi jsou výstava roku, muzejní počin roku a publikace roku. Význam ocenění vyplývá z faktu, že v České republice se koná každoročně několik tisíc výstav a akcí, avšak ocenění může získat pouze jediná.

Vedle tohoto významného mezinárodního ocenění získalo Technické muzeum v Brně v roce 2006 ještě další domácí ocenění v podobě prohlášení **Společností roku 2006 – Brno Top 100** a ohodnocení titulem **Společnost přátelská rodině** vyhlášené Sítí mateřských center v České republice.

Technické muzeum v Brně	
Knihovna 05120	
M 208	61349
signatura	přir. číslo

069

OBSAH

I.	Charakteristika muzea.....	4
II.	Sbírkový fond a technické památky.....	5
III.	Organizační struktura TMB.....	7
	a) útvar ředitele.....	7
	b) obor vědy a techniky.....	7
	c) obor Metodické centrum konzervace.....	8
	d) odbor provozu a ekonomiky.....	8
IV.	Provozní problémy.....	10
V.	Muzejní činnost.....	12
	a. odborná činnost.....	12
	b. plnění úkolů z programu věda a výzkum.....	16
	c. knihovna.....	18
	d. evidence sbírek.....	20
	e. péče o sbírky.....	21
	f. semináře, konference, přednášky.....	31
	g. publikační a ediční činnost.....	33
	h. videotvorba.....	35
	i. prezentace sbírek a návštěvnost.....	36
	j. výchovně – vzdělávací činnost.....	48
	k. činnost pracoviště ISO.....	53
	l. činnost pracoviště dle zák. č. 71/1994 Sb.....	53
	m. spolupráce s jinými subjekty.....	54
VI.	Poskytované standardizované služby.....	56
VII.	Ekonomika.....	58

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Expozice v hlavní budově muzea, Externí expozice
Příloha č. 2: Stanovení vstupného a slev
Příloha č. 3: Organizační schéma TMB
Příloha č. 4: Rozvaha, Přehled o rozpočtu nákladů a výnosů státních příspěvkových organizací, a další doplňující údaje – hlavní činnost, Výkaz zisku a ztráty
Příloha č. 5: Tabulka – Přehled sbírkotvorné činnosti za rok 2006
Příloha č. 6: Tabulka – Přehled výpůjček za rok 2006
Příloha č. 7: Graf návštěvnosti programů k expozicím
Příloha č. 8: Tabulky – personalia

I. CHARAKTERISTIKA MUZEA

Technické muzeum v Brně (dále jen TMB) je muzeem České republiky s funkcí sbírkotvornou, vědeckou, kulturní, osvětovou a metodickou. Je příspěvkovou organizací se samostatnou právní subjektivitou, je přímo řízeno Ministerstvem kultury České republiky. Jeho sídlem je město Brno. Oblast působnosti instituce je vymezena územím Moravy a Slezska, u některých oborů je působnost celostátní.

TMB na vědeckém základě vytváří, odborně spravuje, vědecky zpracovává, ošetřuje, bezpečně uchovává a zveřejňuje sbírky hmotných dokladů vývoje důležitých oblastí vědy, techniky a výroby minulosti i současnosti, a další vědeckou dokumentaci. Za vědeckou dokumentaci jsou považovány vizuální, akustické, grafické a jiné prostředky, sloužící k záznamu poznatků v oborech sbírkového zájmu. Muzeum sbírky neustále systematicky vytváří, rozšiřuje a zkvalitňuje a využívá je pro účely vědecké, výchovné, kulturní a osvětové. K zabezpečení této činnosti také využívá povolení k provádění archeologických výzkumů podle ustanovení § 21 ods. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů pod značkou 11508/2001 – OPP/P ze dne 20.12. 2001.

Plnění vědeckých cílů TMB dosahuje původním výzkumem v oblastech vědeckotechnického vývoje a muzejní dokumentací v oborech své sbírkotvorné činnosti.

Prostřednictvím svých odborných pracovníků – kurátorů napomáhá při odborné výchově studentů prostřednictvím odborných praxí a vedení absolventských a závěrečných prací.

Ve spolupráci s vysokými školami a dalšími odbornými pracovišti zajišťuje výuku v oboru muzeologie a v oboru konzervování – restaurování. Vypracovává odborné posudky a doporučení, vědecké rešerše a expertizy z oblastí své odborné působnosti, které využívá ve své činnosti a zveřejňuje je.

Vydává osvědčení k vývozu předmětů kulturní hodnoty podle příslušného zákona a eventuálně podává návrhy na prohlášení těchto předmětů za kulturní památku. Plnění osvětových cílů dosahuje zejména tvorbou muzejních expozic a výstav, které pořádá samostatně nebo ve spolupráci s jinými institucemi v České republice i v zahraničí, pořádáním konferencí, seminářů a přednášek, publikační činností v periodických i neperiodických tiskovinách, včetně reklamních.

Rozvíjí náborové aktivity a věnuje soustavnou pozornost práci s veřejností, zejména s dětmi a mládeží, organizuje a zajišťuje činnost dobrovolných spolupracovníků muzea, což provádí zejména prostřednictvím Kruhu přátel TMB. Podle zvláštních předpisů zapůjčuje sbírkové předměty k účelům studijním a výstavním.

II. SBÍRKOVÝ FOND A TECHNICKÉ PAMÁTKY

Sbírkový fond muzea představuje jednotlivé sbírkové předměty nebo často celé soubory sbírkových předmětů, a reprezentuje tyto oblasti zájmu technického muzejnictví:

elektrotechnika a elektronika

elektromotory, dynamy, alternátory, spouštěče

energetická technika: parní stroje, lokomobily, parní turbíny a jejich součásti, modely parních strojů, vodní kola, vodní turbíny, součásti a příslušenství vodních strojů, modely vodních turbín, větrné motory

geodetická a kartografická technika: teodolity, nivelační stroje, sklonoměry, planimetry, dalekohledy astronomické a teleskopické, části měřících strojů, pomůcky k vytyčování úhlů, měření délek, různé druhy map, speciální atlasy

chemická laboratorní technika: základní zařízení laboratoří, přístroje pro fyzikálně chemické měření a přístrojovou analýzu, přístroje pro kontrolu jaderného záření, modely chemických výrob a provozů

kancelářská a reprografická technika: psací stroje, kopírovací stroje, rozmnožovací stroje

letectví a kosmonautika: motorové letouny, větroně, vrtulníky, vírníky, výzbroj a výstroj letadel, letecké motory, modely letadel, letecké plakety, odznaky, mapy, výkresy, pozůstalosti významných letců

lovecké zbraně: brokovnice, kulovnice, kulobrokové zbraně, historické zbraně, pistole, malorážky, vzduchovky, chladné zbraně, nože

mechanické hudební nástroje: fonografy, pišťalové, klávesové, jazýčkové hudební automatofony

městská hromadná doprava: tramvajová vozidla, koňské, parní a elektrické trakce, autobusy, trolejbusy

měřící technika: přístroje pro měření rozměrů času, ohybu, tlaku, tepla, vlhkosti, množství, hmotnosti, elektrických veličin, pro zobrazení a záznam dějů, analyzátoři

mlynářská technika: mlecí stroje, mlecí kameny, mlýnské válcové stolice, šrotovníky, sekernické nástroje, vysévací mlýnské stroje, modely větrných mlýnů, pomocná zařízení

obráběcí stroje, nástroje a měřidla: různé druhy ručních a mechanických obráběcích strojů a jejich součástí, sady ručních a strojních nástrojů, pomůcky a měřidla používaná ve strojírenství

optika: fotografické a filmovací přístroje a zařízení, diaprojektory, příslušenství fotografické a filmové techniky, mikroskopy světelné, elektronové

regulační technika: měřící, zesilovací a akční členy regulačních obvodů na elektrickém, hydraulickém a pneumatickém základě, kompletní regulátory

sdělovací technika: radiopřijímače, vysílače, telegrafy, dálkopisy, magnetofony, gramofony, telefonní přístroje, televizory, speciální měřící technika pro radiotechniku

spalovací motory: stabilní spalovací motory, historické automobily (zvláště Z a Wikov), traktory Zetor, Wikow, motocykly, velocipedy

strojírenská metalurgie: doklady historického železářství, modely metalurgických zařízení, litinové odlitky dekorativního a užitkového charakteru

technika domácnosti: svítidla, mlýnky, roboty, prací, žehlící a mandlovací stroje, šicí stroje, váhy, hodiny

technika řemeslné výroby: nářadí, nástroje a příslušenství kovářského, zámečnického, obuvnického, řeznického, knihvazačského, dřevorubeckého, bednářského, kolářského, truhlářského, brašnářského, holičského a nožířského řemesla

textilní stroje a zařízení: ruční a mechanické tkací stroje, přadlácké stroje, pletařské stroje, úpravárenské stroje, zkušební přístroje a zařízení, vzorky textilních surovin a materiálu

vodní hospodářství: čerpadla, zařízení vodáren, čistíren odpadních vod, modely vodních děl, zařízení pro zavlažování půdy

výpočetní technika: jednoduché pomůcky pro výpočty, mechanické a elektromechanické kalkulační stroje, fakturační a účtovací stroje, kontrolní pokladny, děrnoštitkové stroje, samočinné počítače číslicové a analogové, konstrukční prvky a provozní dokumentace počítačích strojů a počítačů

zdravotnická technika: rentgenové přístroje, elektrokardiografy, masážní přístroje, zařízení zubní ordinace a pomůcek pro výrobu zubních protéz a další

militária: pevnostní systém jižní Morava, technika zbraňových systémů

speciální dokumenty, fotografie, filmy, stereodiapozitivy, firemní prospekty, plakáty, mapy, plány výrobních zařízení a technické výkresy

pozůstalosti významných techniků, vědců a historiků: Viktora Kaplana, Františka Píška, Vladimíra Lista, Ericha Roučky, Vítězslava Veselého, Antonína Smrčka, Josefa Sumce, Konráda Hrubana, Jaroslava Jičínského, Viléma Jičínského, Jiřího Wellnera, Leopolda Grimma, Stanislava Kratochvíla, Františka Houště, Vladimíra Bárty, Jana Krumbacha, Jana Anderleho atd.; archivní dokumenty významných nevidomých a slabozrakých osobností (Josefa Smýkala, Jaroslava Hada, Klementa Lukeše a dalších)

průmyslová archeologie

slepecké pomůcky

pracovní a ochranné pomůcky

didaktické pomůcky, technická hračka

Vedle movitých památek ve formě sbírkových předmětů pečuje TMB ještě o následující technické objekty, které jsou zařazeny mezi nemovité kulturní památky.

Vodní mlýn ve Slupi,

Slup, 671 28 Jaroslavice, národní kulturní památka č. 8295

Rybárna ve Slupi,

Slup, 671 28 Jaroslavice, kulturní památka č. 6729

Železniční předměstská trať v Brně Líšni,

kulturní památka č. 10612

Kovárna v Těšanech,

664 54 Těšany, kulturní památka č. 1031

Větrný mlýn v Kuželově,

Kuželov, 696 73 Hrubá Vrbka, kulturní památka č. 2293

Šlakhamr v Hamrech nad Sázavou,

591 01 Žďár nad Sázavou, kulturní památka č. 7028

Stará huť u Adamova,

679 04 Adamov, kulturní památka č. 0646 umístěná v památkové rezervaci

III. ORGANIZAČNÍ STRUKTURA TMB A JEJÍ OBJEKTY

TMB se člení na tyto organizační jednotky, jež zajišťují:

a) Útvar ředitele

- chod sekretariátu ředitele a administrativa spojená s řízením muzea
- zvláštní úkoly a úkoly spojené s civilní obranou
- personální záležitosti a kontrolní činnost v organizaci
- zahraniční styky a vědeckovýzkumná činnost muzea, spojená zejména s granty
- bezpečnost a ochrana zdraví při práci a požární ochrana

b) Odbor vědy a techniky (OVaT)

- plnění vědeckovýzkumných a odborných úkolů v oblasti muzejní dokumentace, tezaurace a komunikace

Odbor se dále dělí na odborná oddělení:

Oddělení A – Dokumentace vědy a techniky (DoVaT)

- ve smyslu statutu prostřednictvím sbírkotvorné činnosti dokumentuje vědeckotechnický a průmyslový rozvoj, zejména ve sledovaném regionu
- systematicky odborně zpracovává sbírkový fond
- prostřednictvím vědeckovýzkumné a odborné práce připravuje a zajišťuje potřebné činnosti spojené s naplňováním a realizací osvětové funkce muzea
- garantuje úroveň a stav technických památek (v součinnosti s dalšími příslušnými pracovníky)

Oddělení B – Prezentace a práce s veřejností (PPV)

- realizace, údržba a provoz expozic a výstav
- práce se školami a různými sdruženími
- provoz technických památek
- zprostředkovává styk s veřejností a propagaci a popularizaci muzea
- zabezpečuje redaktorské práce a tisk

Oddělení C – Správa sbírek a informací (SSI)

- ústřední evidence sbírkového fondu včetně správy a ochrany depozitářů
- zabezpečuje provoz knihovny a fotolaboratoře
- správa počítačové sítě a tvorba internetových stránek

Oddělení D – Dokumentace tyflopeditických informací (DTI)

- ve smyslu statutu prostřednictvím sbírkotvorné činnosti dokumentuje život a kulturu nevidomých a těžce slabozrakých lidí u nás i v zahraničí

- systematicky odborně zpracovává sbírkový fond
- prostřednictvím vědeckovýzkumné a odborné práce připravuje a zajišťuje potřebné činnosti spojené s naplňováním a realizací osvětové funkce muzea
- zabezpečuje provoz knihovny a archivu oddělení a ediční činnost v Braillově písmu

c) Odbor Metodické centrum konzervace (MCK)

- ověřování konzervačních prostředků, metod a technologií
- aktivní aplikace konzervačních prostředků, metod a technologií
- vývoj a výzkum nových konzervačních technologií (elektrolýza, plazma, laser...)
- analytické centrum pro zjišťování stavu a mechanismů poškození sbírkových předmětů, analýzy chemického složení a identifikace materiálů, datace předmětů
- ověřování původních technologií výroby a zpracování materiálů
- výuka a vzdělávání:
  - odborné kurzy pro pracovníky z praxe
  - ve spolupráci s vysokými školami zajišťuje a provádí výuku konzervování – restaurování
  - odborné stáže

Odbor se dále dělí na odborná oddělení:

Oddělení 1 – Technologická laboratoř

- Plazmochemická laboratoř
- Archeometrické pracoviště

Oddělení 2 – Oddělení konzervace a restaurování

- Pracoviště konzervace a restaurování
- Kovolitecká experimentální dílna
- Pracoviště ochrany technických památek

d) Odbor provozu a ekonomiky

- správní, právní, provozně ekonomické, investiční a stavební úkoly muzea, včetně autoprovozu. Vedoucí tohoto odboru je současně vedoucím informační soustavy muzea. Odbor tvoří odborná oddělení:

Oddělení E – Provozně ekonomické

- správa, evidence a ochrana majetku muzea mimo sbírkového fondu
- právní a provozně ekonomické činnosti související s fungováním muzea a činnosti informační soustavy

Oddělení F – Stavebně provozní

- rekonstrukce a údržba technických památek
- investiční výstavba
- běžná a stavební údržba objektů ve správě a užívání TMB
- autoprovaz
- majetková evidence nemovitostí včetně stavebního archivu

OBJEKTY TMB

1. Hlavní budova muzea, Purkyňova 105, 612 00 Brno
2. Areál městské hromadné dopravy, Holzova 4, 628 00 Brno
3. Železniční předměstská trať v Brně-Lišni
4. Kovárna v Těšanech, 664 54 Těšany
5. Větrný mlýn v Kuželově, Kuželov, 696 73 Hrubá Vrbka
6. Vodní mlýn ve Slupi, 671 28 Jaroslavice
7. Stará huť u Adamova, 679 04 Adamov
8. *Šlakhamr v Hamrech nad Sázavou, 591 01 Žďár nad Sázavou – v rekonstrukci*
9. *Rybárna ve Slupi, Slup, 671 28 Jaroslavice – v rekonstrukci*
10. Konzervátorské dílny a depozitář, Rokycanova 33, 615 00 Brno
11. *Areál vojenských kasáren v Brně-Řečkovících – příprava rekonstrukce*

12. *Dva objekty stálého těžkého opevnění (STO) stupně odolnosti II. MJ-S 2 „Úvoz“ stavební parcela č. 2112 a 2116 a MJ-S 3 „Zahrada“ stavební parcela č. 1918 u obce Šatov + pět objektů lehkého opevnění (LO) vz. 37 A,E stavební parcela č. 1926 A, 2347 E, 2348 E, 2285 A, 2025 A.*

Poznámka: Technické muzeum v Brně podepsalo 1. 9. 2004 s Ministerstvem obrany – Vojenskou ubytovací a stavební správou Brno smlouvu o výpůjčce (ev. č. MO:0612/37-35/34-O a dodatcích č. 1 ze dne 22. 7. 2005 a č. 2 ze dne 14. 8. 2006 k této smlouvě dvou objektů STO MJ-S 2 „Úvoz“ a MJ-S 3 „Zahrada“ a pěti objektů LO vz. 37 u obce Šatov za účelem dokumentace a prezentace dokladů technické vyspělosti československého zbrojního průmyslu a připomenutí si existence „železné opony“, jejíž součástí byly na jižní Moravě i tyto pevnostní objekty, plně vyzbrojené jako jediné na území naší republiky až do roku 1999.